

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทบทวนวรรณกรรม

จังหวัดชายแดนใต้ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา (อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย) แบ่งการปกครองเป็น 37 อำเภอ ประชากรประมาณ 1,952,000 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 85.0) ในปี 2555 มีผู้สูงอายุ 195,190 คน หรือร้อยละ 10.0 (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2555) ซึ่งก้าวเข้าสู่ “สังคมสูงอายุ” (Aging Society) และมีแนวโน้มจะยิ่งเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ขณะที่สังคมได้เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม สังคมเมืองจะเข้ามาแทนที่สังคมชนบท ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะอยู่ในครอบครัวขยายที่มีสามรุ่นอายุคน คือ ตัวผู้สูงอายุเอง ลูก และหลาน นอกจากนี้ยังมีผู้สูงอายุน้อยร้อยละ 6.3 ที่อาศัยอยู่เพียงลำพัง (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดปัตตานี, 2554) ในอนาคตครอบครัวขยายจะลดลงและผู้สูงอายุจะอยู่ในลักษณะครอบครัวเดี่ยวและอยู่โดยลำพังสูงขึ้น ขณะเดียวกันการช่วยเหลือเกื้อกูลและการพึ่งพาอาศัยกันภายในครอบครัวก็จะค่อย ๆ ลดความเข้มแข็งลง ผู้สูงอายุเผชิญภาวะยากจนเนื่องจากไม่มีรายได้และหลักประกันในชีวิต (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย และวิทยาลัยประชากรศาสตร์, 2555)

ในขณะเดียวกันสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2555) รายงานจำนวนคนพิการ และเด็กกำพร้าของจังหวัดชายแดนใต้ก็เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปี 2555 คนพิการที่จดทะเบียนมีจำนวนทั้งสิ้น 28,957 คน (ร้อยละ 1.5) จากสถานการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมาสร้างคามสูญเสียชีวิต บาดเจ็บ และพิการ เพิ่มจำนวนหญิงหม้าย และเด็กกำพร้า พบว่า คนพิการจากไฟใต้มีประมาณ 600 คน ที่จดทะเบียนแล้ว แต่มีหลายคนที่ยังไม่ไปจดทะเบียนเพราะยังยอมรับความพิการไม่ได้ ยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัด และส่วนใหญ่พิการทางการเคลื่อนไหว และพิการซ้อน คนพิการเหล่านี้มีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ครอบครัวที่มีลูกพิการมักจะเห็นว่าเป็นเรื่องของเวรกรรมหรือพระเจ้าเป็นผู้กำหนด บางคนรู้สึกเสียใจ ผิดหวัง น้อยเนื้อต่ำใจ เหนื่อย และบางครั้งรู้สึกอยากตาย รอรับความช่วยเหลือตามที่หน่วยงานรัฐและเอกชน ซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการช่วยเหลืออย่างแท้จริง และกลไกของรัฐระดับท้องถิ่นขาดการสนับสนุนที่ดีจากส่วนกลาง นอกจากนี้คนพิการจำนวนมากที่ต้องประสบปัญหาในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้มาเลี้ยงตนเอง ถูกปฏิเสธไม่ให้ทำงาน การกำหนดคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามในการประกอบอาชีพไว้ในบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น กายพิการ กายทุพพลภาพ ไม่สมประกอบ หูหนวก มีกายหรือจิตที่ไม่เหมาะสมจะเป็นข้าราชการ (สุภรธรรม มงคลสวัสดิ์และคณะ, 2552) เด็กพิการควรได้รับพัฒนาการด้านการศึกษา ผู้ใหญ่พัฒนาการด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่สำคัญต้องดูแลสุขภาพกายและจิตใจ

สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้มีผลให้เด็กกำพร้ามีจำนวนมากขึ้นกว่าปกติ ซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2555) ระบุว่า มีเด็กกำพร้าภาคใต้ประมาณร้อยละ 4.5 ของอายุ 0-17 ปี และเด็กกำพร้าจากสถานการณ์ความไม่สงบมีประมาณ 9,500 คน เด็กส่วนใหญ่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐ แต่มีบางส่วนที่ยังไม่ได้รับการเยียวยา แต่อย่างไรก็ตามเด็กกำพร้าเด็กกำพร้า ซึ่งต้องสูญเสีย “บิดา” หรือ “มารดา” จึงจำเป็นที่รัฐจะต้องให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างรอบด้าน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงปลอดภัย

ในปี 2556 ได้มีการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้ได้รับความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบ ในจังหวัดยะลา กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ได้รับบาดเจ็บ ผู้อยู่ในเหตุการณ์ ผู้สูญเสียญาติพี่น้อง และผู้สูญเสียทรัพย์สิน จำนวน 234 คน ผลการศึกษา พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้ได้รับความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดยะลา มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 84.5 และมีคุณภาพชีวิตระดับดี ร้อยละ 13.2 เมื่อจำแนกแต่ละด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตด้านจิตใจอยู่ในระดับดีมากที่สุด ร้อยละ 24.8 และคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมอยู่ในระดับไม่ดี มากที่สุดร้อยละ 15.8 (กรรณิกา และคณะ, 2556) เช่นเดียวกับ อภิรัฐ บุญศิริ (2559) ได้ศึกษาวิถีชีวิตของสมาชิกในครอบครัวทั่วไป และสภาพครอบครัวและปัญหาของครอบครัวผู้ได้รับผลโดยตรง จากเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตพื้นที่พัฒนาพิเศษเฉพาะกิจชายแดนใต้จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างคือ ครอบครัวทั่วไป จำนวน 13 ครอบครัว ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบและสูญเสียสมาชิกในครอบครัวจากเหตุการณ์ความไม่สงบ จำนวน 13 ครอบครัว และตัวแทนจากหน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือจำนวน 6 คน ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตของครอบครัวทั่วไปในพื้นที่พัฒนาพิเศษเฉพาะกิจชายแดนใต้จังหวัดสงขลา มีวิถีชีวิตครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบชายแดนใต้ ซึ่งมีด้านครอบครัว ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสุขภาพกาย และสุขภาพจิต และสภาพครอบครัวและปัญหาครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์ความไม่สงบในเขตพื้นที่พัฒนาพิเศษเฉพาะกิจชายแดนใต้ซึ่งมีปัญหาด้านครอบครัว คือ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ด้านสังคมและวัฒนธรรมคือ ปัญหาการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านเศรษฐกิจ คือ ปัญหารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ปัญหาไม่มีอาชีพทำกิน ปัญหาภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้น และด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต คือ ปัญหาความพิการ ปัญหาความโศกเศร้าเสียใจ

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ประชากรในการวิจัย คือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสำโรง จำนวน 216 คน พบว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสำโรง ภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เรียงตามลำดับ (อัครวิทย์ เดชารัตนชาติ, 2550)

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บัณฑิตอาสา คือ บัณฑิตที่จบใหม่มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานเพื่อสังคม บัณฑิตอาสาถูกพัฒนามาจากแนวคิดเรื่อง “งานอาสาสมัคร” (Volunteer) ที่ไม่ลักษณะของงานเหมือนการจ้างงานในตลาดหรือการทำงานอย่างไม่เป็นทางการ หรือแม้แต่การทำงานในบ้าน หรืออีกนัยหนึ่งคืออาสาสมัคร จะทำงานด้วยความเต็มใจและไม่ได้ค่าตอบแทนแต่เน้นทำเพื่อสังคม (parties) งานอาสาสมัครไม่มีภาระผูกพันตามสัญญา หรือทำเพราะเป็นครอบครัวเดียวกัน แต่งานอาสาสมัครจะเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะทำให้อันอื่นด้วยความเต็มใจ เพราะให้ความสำคัญกับคุณค่า ไม่ว่าจะกระทำผ่านตัวสินค้าหรือการให้บริการ (Tilly and Tilly, 1994, p. 291 อ้างจาก Wilson, J., & Musick, M., 1997) เพราะผลตอบแทนของการทำประโยชน์เพื่อประชาชนและสังคม คือ ความสุข และความภาคภูมิใจ ผู้ปฏิบัติงานอาสาสมัครเป็นผู้เสียสละช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมไม่ได้คาดหวังว่าจะได้สิ่งตอบแทนต่าง ๆ ดังนั้นคนทำงานอาสาสมัครจะได้รับคือความสุข ความปิติ ความภาคภูมิใจ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ม.ป.ป.; เครือข่ายจิตอาสา, 2016) ความหมายของอาสาสมัครยังพบได้ในพจนานุกรมเคม

บริดจ์ ให้ความหมายที่ใกล้เคียงกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวคือ บุคคลที่กระทำบางสิ่งบางอย่าง โดยเฉพาะช่วยเหลือคนอื่น ๆ ด้วยความเต็มใจ ไม่ได้ถูกบังคับหรือต้องจ่ายเงินเพื่อกระทำสิ่งนั้น (Cambridge dictionary, 2020)

การดำเนินโครงการบัณฑิตอาสาอยู่ภายใต้การดูแลของสถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้ (วพส.) มีศาสตราจารย์ ดร. วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ เป็นผู้อำนวยการและได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อพัฒนาบัณฑิตที่จบใหม่ให้เข้าใจชุมชน ช่วยพัฒนาสุขภาพของชุมชน และให้ บอ.มอ. เป็นสะพานเชื่อมระหว่างนักวิชาการในมหาวิทยาลัยกับชุมชน ที่ผ่านมามีดำเนินการพัฒนาบัณฑิตอาสาไปแล้วจำนวน 11 รุ่น จำนวน 200 คน ครอบคลุมพื้นที่ภาคใต้ ตั้งแต่จังหวัดชุมพรจนถึงจังหวัดนราธิวาส (สถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้, 2017; สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2554) ปัจจุบัน พ.ศ. 2563 มีการพัฒนาบัณฑิตอาสา รุ่น 15 รับผิดชอบโดยศูนย์อาสาสมัครเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

มุฮัมหมัดอาฟีฟี อัซซอลฮีย์ (2561) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองคือครูคนแรกของบุตรที่ทำหน้าที่ขัดเกลาบุตรให้สามารถเติบโตในสังคมอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของบุตรจึงเป็นหน้าที่ของผู้ปกครอง ในการสนับสนุนความสำเร็จในการศึกษาของบุตร ซึ่งอิสลามได้เน้นย้ำถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะต้องดูแลและรับผิดชอบต่อบุตร ตามฮาดิษที่กล่าวว่า “พวกท่านทุกคนเป็นผู้ปกครอง และพวกท่านทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่อยู่ใต้การปกครอง

อาภาภรณ์ ดำรงสุสกุล (2551) ได้ศึกษาประสบการณ์ของผู้หญิงที่ดูแลสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับบาดเจ็บจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย พบว่า ประสบการณ์ของผู้หญิงที่ดูแลสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับบาดเจ็บสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลักได้แก่ การตั้งตัวไม่ทัน ภาวะการดูแล ภาวะทางอารมณ์ และความรับผิดชอบต่อผู้หญิง ประกอบด้วย การร่วมทุกข์ร่วมสุข เป็นความภาคภูมิใจและทำทุกอย่างเพื่อครอบครัว และเพชรดาว โต๊ะมีนา (2556) ได้ศึกษาการดูแลเยียวยาจิตใจผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า เหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของประชาชนที่ดำเนินชีวิตอยู่ในพื้นที่ ต่างเกิดความตื่นตระหนก หวาดกลัว ไม่กล้าออกนอกบ้าน ทำให้มีความเครียดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สุธรรม นันทมงคลชัย (2547) ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทย พบว่า โดยรวมผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่คาดหวังให้เด็กตั้งใจเรียนหนังสือ เรียนจบสูง ๆ มีงานทำที่ดี สามารถเลี้ยงตัวเองได้ เพื่อให้บรรลุความคาดหวังนั้น ผู้เลี้ยงดูหลักได้ทำงานหาเงินเตรียมไว้ส่งเด็กให้เรียนสูง ๆ สำหรับแหล่งที่มาของแนวทางการเลี้ยงดูเด็กมาจากประสบการณ์และความคิดของผู้เลี้ยงดูหลักเอง โดยแนวทางการเลี้ยงดูเด็กชาย เด็กหญิงไม่แตกต่างกันในเรื่องการเรียน แต่จะเลี้ยงให้เด็กชายเข้มแข็ง อดทน มีระเบียบวินัยและห่างไกลยาเสพติด ส่วนเด็กหญิงจะสอนให้มีความเรียบร้อย พุดจาไพเราะ ให้รับผิดชอบงานบ้าน และรักษาวลสงวนตัว นอกจากนี้ ในเรื่องกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา พบว่า การสอนดูแลให้ทำการบ้าน การติดตามผลการเรียน การชวนให้ลูกอ่านหนังสือด้วยกัน จะลดลงเมื่อเด็กโตขึ้น และสุดท้ายกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคมและจริยธรรม พบว่ามีแบบแผนการเลี้ยงดูที่ใกล้เคียงกันทั้ง 2 กลุ่มอายุ ยกเว้นบางเรื่องที่ให้โอกาสเด็กมากขึ้นเมื่อเด็กโตขึ้น เช่น การไปทัศนศึกษา การไปเข้าค่าย การให้แสดงความคิดเห็น ส่วนกิจกรรมที่ทำในสัดส่วนที่ลดลงเมื่อเด็กโตขึ้น คือ การพาไปบ้านญาติ สวนสาธารณะ ตลาด ห้าง การทำของเล่นให้เด็ก การแสดงออกว่ารัก โดยการอบรมเลี้ยงดูของผู้เลี้ยงดูหลักจะเน้นไปในเรื่องของการสอนด้วยวาจา

ประทุมพร น้อยทุและกุลชลี จงเจริญ (2561) จากผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในการชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนในโรงเรียน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นความสำคัญ และต้องการให้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ปรชาษฐ์ชาวบ้าน หรือผู้อาวุโส ของชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะ อาชีพต่าง ๆ รวมถึง ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้ลูกหลานได้สืบทอดต่อไป สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Amenu-Tekaa (2531) ที่พบว่า การจัดการศึกษาที่ประสบความสำเร็จบุคคลในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและเป็นการจัดการระบบ

นายวิเชียร จันทรโณทัย (2561) กล่าวว่า ต้องส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก เยาวชน ให้เป็น พลเมืองที่ตื่นรู้ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างทักษะภูมิคุ้มกัน ทักษะการรู้เท่าทัน มีความใส่ใจต่อชุมชน สังคม และประเทศนำไปสู่สังคมสุขภาวะ โดยจัดสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กเยาวชน ชุมชน เมือง สังคม ลด ปัจจัยเสี่ยง เปลี่ยนพื้นที่ไม่ปลอดภัยให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ ที่สำคัญต้องส่งเสริมศักยภาพในตัวเด็กเยาวชน ให้เป็นพลเมือง เป็นนักร้องสารปฏิบัติการ ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์ชุมชนสังคม

ฉิชา เทียมสุวรรณและคณะ (2558) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของ ผู้ปกครองและโรงเรียนในการเสริมสร้างคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า กระบวนการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและโรงเรียนในการเสริมสร้างคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของ นักเรียนประถมศึกษา ได้แก่ การจัดตั้งทีมงานและเตรียมความพร้อมของโรงเรียนในการสร้างความเป็น หุ้นส่วนในการพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ การประชุมร่วมกันของทีมปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจและระดม ความคิด การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม การพัฒนาแผนดำเนินงาน การนำแผนดำเนินการ ไปปฏิบัติ การติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง การเข้าร่วมงานกิจกรรมโรงเรียน การร่วมกิจกรรมชุมชน การ ประเมินผลการปฏิบัติ และการปรับปรุงพัฒนาแผนดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วม ของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนคือ ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครอง และการ ขาดการจัดสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกร่วมมีส่วนร่วม การขาดการสื่อสารเชิงข้อมูลใน ความเคลื่อนไหวของนโยบายโรงเรียน ทำให้ผู้ปกครองไม่รับรู้ ไม่ได้เข้าร่วมอย่างที่เราควรจะเป็น การ บริหารจัดการเวลาที่ไม่เหมาะสมของพ่อแม่ผู้ปกครองอันเนื่องมาจากภารกิจในการทำงานประจำ ทำให้ ผู้ปกครองไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนได้ ปัญหาทัศนคติ ความคิดที่แตกต่างกันระหว่างครู กับพ่อแม่ผู้ปกครอง เพราะทั้งสองฝ่ายอาจจะมีจุดยืนและทัศนะหรือวิธีการในการปกป้องเด็กในมุมมองที่ แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดการไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองมองเห็นว่า ระบบการจัดการศึกษาที่ผ่านมาทำให้อำนาจ ความรับผิดชอบและ บทบาทในการตัดสินใจแก่ผู้ปกครอง บุคคลหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชนไม่ชัดเจนนัก ทำให้สถานศึกษาอยู่ ในฐานะเป็นกลไกหลักในการปฏิบัติ

อภิญา เวชชัย (2544) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาจำนวนมากอาจละเลยความสำคัญของ ผู้ปกครองหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชนและไม่เปิดโอกาสให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในระดับการกำหนด นโยบาย และทิศทางการจัดการศึกษา ฉะนั้นหนทางแก้ไขปัญหาก็ควรเสริมสร้างให้ผู้ปกครองเข้าใจและ เห็นคุณค่าของการศึกษาให้ผู้ปกครองเข้าใจพัฒนาการของเด็กหรือลูกหลานของตนเองและเปิดโอกาส ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สมพร สมบูรณ์ชัย (2560) ได้ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของผู้ปกครองในการ จัดการศึกษา พบว่าด้านยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการสร้างความตระหนักมี

จิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินการ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข การร่วมประชุม อบรม สัมมนา แลก เปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายด้านการส่งเสริม ศักยภาพของผู้ปกครองและตัวแทนชุมชนในการจัดการศึกษา โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนา ผู้เรียน การสื่อสารกับผู้ปกครองและตัวแทนชุมชน การพัฒนาความรู้และกระบวนการทำงานกับผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชน การใช้เครือข่ายชมรมผู้ปกครองและตัวแทนชุมชนด้านการดำเนินงานร่วมกันผ่าน กระบวนการด้วยการสื่อสารผ่านการประชุม คณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทนชุมชนและชมรมผู้ปกครอง ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ ร่วมกันพัฒนาและส่งเสริมในการบริหารงานกิจการนักเรียนของ โรงเรียนจนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและครูประจำชั้นและการพัฒนาผู้ปกครองให้มีความรู้ ความสามารถในการสร้างความรู้ให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนผ่านครู ประจำชั้น

ชุตินา จันทร์มณีและคณะ (2558) ได้กล่าวว่าการใช้กระบวนการค่ายสร้างสรรค์เป็นการ ออกแบบกิจกรรมค่ายโดยวิทยากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านเด็กมาก่อนและเน้นให้เด็กเข้ามามีส่วน ร่วมและความสนุกสนานผ่านเกม ศิลปะ เพลง การแสดงออก ทำให้ทีมวิจัยได้ข้อสรุปว่ากิจกรรมการเรียนรู้ ที่ดีต้องมีความสนุกด้วย ไม่เคร่งเครียด กตัดัน มี อิสระ และไม่ตั้งใจให้เกิดผลสำเร็จจนเกินไป หากแต่ใช้ บรรยากาศไปยิงเป้าหมาย เด็กและเยาวชนจะรู้สึกผ่อนคลาย มีชีวิตชีวา และค้นพบพลัง นอกจากนี้การ สร้างบรรยากาศความไว้วางใจ เป็นมิตร เป็นพวกเดียวกัน ไม่ตำหนิ ให้อิสระ ไม่กักขังความคิดและการ กระทำ จะทำให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ได้ดี รวมทั้งทำให้ค้นพบว่าเด็กและเยาวชนทุกคนมีศักยภาพใน ตนเองหากได้รับโอกาสให้แสดงออก

กนกอร บุญกว้างและฉัตรฉัตร ปะโคทั่ง (2559) ได้กล่าวถึง เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ประเด็น ดังนี้ 1) การมีผู้นำทางศาสนาให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญของ การศึกษา 2) ผู้นำองค์กรส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนช่วยเหลือสนับสนุนอย่างจริงจัง 3) มีการรวมกลุ่ม กันเองในชุมชนหลายกลุ่ม 4) คณะครูมีความสามัคคีและร่วมพัฒนาอย่างจริงจัง และ 5) ผู้บริหารเป็นที่ ยอมรับของคณะครูและชุมชน